

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Compliance program a podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu

Zákon č. [418/2011](#) Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen „TOPO“), zavedl do českého práva poprvé trestní odpovědnost právnických osob a řeší řadu specifických otázek ve vztahu k trestné činnosti páchané těmito subjekty. S ohledem na zvláštní povahu právnických osob umožňuje i speciální případ vyvinění se z trestní odpovědnosti v § 8 odst. 5 TOPO. Tato možnost byla do TOPO zařazena novelou z roku 2016 a nyní v návaznosti na ni jsou trestní předpisy novelizovány zákonem č. [333/2020](#) Sb., zavádějící zejména možnost podmíněného upuštění od výkonu zbytku trestu.

Diskutované ustanovení § 8 odst. 5 TOPO umožňuje, aby se právnická osoba zprostila trestní odpovědnosti, pokud vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možné spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu v zákoně uvedenými osobami zabránila. Dle metodické analýzy Nejvyššího státního zastupitelství se pod tímto pojmem rozumí ze strany právnických osob „*tvorba, uplatňování a prosazování praktických opatření, přičemž jejich smyslem je zvládnout rizika vyvolávající, usnadňující nebo podporující páchaní trestných činů, které mohou být právnické osobě přičítány*“.[\[1\]](#) V praxi je tento postup nejčastěji označován pod jednotným termínem „compliance systém / program“. Možnost implementace compliance programu významně rozšířila možnosti právnické osoby k zabránění vlastní trestní odpovědnosti, když do zavedení tohoto instrumentu bylo vyvinění právnické osoby možné za použití § 8 odst. 2 písm. b) TOPO. Toto ustanovení nicméně vyvíňovalo právnickou osobu tehdy, dopustil-li se trestněprávně relevantního jednání zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení, a pokud právnická osoba učinila nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu. Program compliance namísto toho slibuje vyvinění právnické osoby v rozsahu celého ustanovení § 8 TOPO.

Implementace compliance programu

Zcela zásadní je, že program compliance nespočívá v pouhém formálním přijetí sady dokumentace ze strany vedení právnické osoby, např. ve formě interních směrnic, ale je nutná jeho skutečná implementace, zajištění efektivity a vymáhání jeho dodržování. Pouze tak může dojít k vyvinění se z trestní odpovědnosti ve smyslu § 8 odst. 5 TOPO. Na tomto závěru se již nyní shoduje nejen komentářová literatura[\[2\]](#), z níž lze tento závěr zjevně dovodit, ale zejména rozhodovací praxe Nejvyššího soudu[\[3\]](#).

Z tohoto důvodu bude zásadní zejména prokázání skutečnosti, že právnická osoba dle § 8 odst. 5 TOPO „*vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat*“, aby spáchání protiprávního činu zabránila. Je přitom nabíledni, že splnění této podmínky bude nutné posuzovat vždy případ od případu, a že nelze stanovit jednotné a jednoduché vodítko pro všechny právnické osoby bez rozdílu. Druhou okolností pak je, že podmínky pro exkulpaci z trestní odpovědnosti musejí být splněny již v době spáchání přičitatelného trestného jednání[\[4\]](#), tj. opatření compliance programu musí být zavedeny dostatečně předem; již proto je tedy dobré se zavedením compliance programu neotálet. Zmiňovaná metodická analýza Nejvyššího státního zastupitelství, z níž lze pro účely praktického zavádění compliance programů také vycházet, upřesňuje několik hledisek, které bude třeba posoudit ve vzájemných souvislostech a kontextu situace: hledisko materiální, časové,

personální, potentní, procesní a funkční - v detailech lze odkázat na samotnou metodiku, která tato hlediska rozvádí detailněji. Sama metodika již podstoupila i kritický náhled, který byl publikován např. v článku Vladimíra Pelce v časopisu Bulletin advokacie[5].

Nastavení compliance opatření tak, aby ideálně pokrývala nejširší možné (relevantní) spektrum rizik, vede k nastavení tzv. compliance management systému (CMS), o němž hovoří výše citovaná metodika Nejvyššího státního zastupitelství. CMS je nyní, dle této metodiky, fakticky reálný požadavek na splnění podmínky vyvinění právnické osoby dle § 8 odst. 5 TOPO. CMS ve zkratce předpokládá souhrn opatření compliance programu, které mají rozličné funkce; tyto funkce jsou dle metodiky v zásadě tři, a to preventivní, detekční a reaktivní. Tato opatření by měla být relevantní ke kontextu právnické osoby a mělo by jich být aplikováno odpovídající množství; ideálně tak, aby pokryla všechny tři zmíněné funkce. Mezi preventivní opatření patří např. důkladné prověřování uchazečů o zaměstnání (zaměstnanci coby lidský faktor jsou jednoznačně rizikovým faktorem korporací), popř. prověřování třetích subjektů - obchodních partnerů, mezi detekční opatření pak např. různé anonymní linky pro nahlašování nevhodného jednání[6] a mezi reaktivní opatření pak např. ochrana whistleblowerů a další.

Podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu

Jak bylo zmíněno, ustanovení § 8 odst. 5 TOPO je součástí českého právního řádu již delší dobu, když do zákona bylo vtěleno novelou z roku 2016. Nyní však byla schválena další novela TOPO, zákon č. [333/2020](#) Sb., který do ustanovení § 22a TOPO zavedl možnost podmíněného upuštění od zbytku výkonu trestu. Ve vztahu k tématu CMS, resp. obecněji compliance opatření, je relevantní jeho první odstavec: *„Po výkonu poloviny trestu zákazu činnosti, zákazu držení a chovu zvířat, zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži nebo zákazu přijímání dotací a subvencí může soud podmíněně upustit od výkonu jeho zbytku, jestliže odsouzená právnická osoba v době výkonu trestu svou další činností prokázala, že dalšího výkonu tohoto trestu není třeba, **zejména pokud doloží účinný soubor opatření zajišťujících dodržování právních norem a směřujících k předcházení trestné činnosti včetně provedených nápravných opatření vedoucích k zamezení rizika opětovného spáchání stejné nebo podobné trestné činnosti, za kterou byla odsouzena.**“*

Ve druhém odstavci je pak upraveno stanovení zkušební doby na jeden rok až na deset let, nikoliv však na dobu kratší než zbytek trestu (konečně ve třetím odstavci se najisto staví přiměřené použití § 91 odst. 1 až 3 trestního zákoníku). Dosud se přitom pro trest zákazu činnosti aplikovala obecná úprava trestního zákoníku, což vzbuzovalo výkladovou nejistotu zejména ohledně maximální délky zkušební doby. U trestů zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži a zákazu přijímání dotací a subvencí nebyl tento institut dosud upraven vůbec. Nově tak bude v těchto otázkách jasněji.

Pro aplikaci ustanovení § 22a TOPO vyvstává několik otázek. Jednou z nich může být, kdy by právnická osoba měla s implementací důsledného compliance programu začít. K tomu lze obecně uvést, že aby se právnické osoby vyhnuly nařčení z účelovosti a pouhého formalismu opatření, bude vhodné, když právnická osoba implementuje vhodná opatření co nejdříve po odsouzení. Při návrhu na podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu se pak totiž může prokázat historií aplikace jednotlivých opatření, školení, a dalších. Do doby uplynutí poloviny výkonu trestu a navazující žádosti o upuštění od výkonu jeho zbytku bude navíc vhodné a důvodné mnohá opatření revidovat, aktualizovat, zmodernizovat, resp. doplnit, aby bylo patrné, že CMS právnická osoba skutečně „žije“. Právnická osoba by totiž v návrhu na podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu měla důvodnost takového návrhu doložit, tj. prokázat, že došlo nejen k zavedení (nových, dalších) opatření compliance programu, ale že jsou tato opatření přiměřená, dostačující a efektivní.

Další otázkou je zaměření takových (nových) compliance opatření. Je totiž zřejmé, že bude záležet na povaze právnické osoby, zda a do jaké míry nakládá např. s finančními prostředky či hmotným majetkem, kolik má zaměstnanců aj. Výše citovaná metodika s kontextem právnické osoby pracuje, z povahy věci ale nabízí pouze vodítka a v praxi bude hranice mezi dostatečností a nedostatečností různých opatření zřejmě nečitelná. Bude-li právnická osoba již pro trestný čin odsouzena, bude však muset, slovy ustanovení § 22a ZOPO, doložit soubor opatření k zamezení rizika opětovného spáchání „stejně nebo podobné trestné činnosti“. Domníváme se, že výklad pojmu „stejná“ trestná činnost nebude v praxi činit potíže – mělo by se tedy jednat o povahově totéž jednání, které by následně vedlo k potrestání za tentýž trestný čin. Pojem „podobná“ trestná činnost nicméně může v praxi skýtat výkladové obtíže. Lze se domnívat, že by se mělo jednat tedy nejen o totéž jednání zařaditelné pod totožnou skutkovou podstatu, ale rovněž i jednání, které je ve vzájemném vztahu speciality (např. vražda vs. obecné ohrožení dle § 272 odst. 3 písm. a) trestního zákoníku), případně se jedná o složené skutkové podstaty (např. loupež). Může se patrně objevit i názor, že by se mělo jednat o trestnou činnost ve stejné hlavě trestního zákoníku, jako v případě jednání, za které již tedy byla právnická osoba potrestána (jako „podobné“ by tak mohly být shledávány např. všechny trestné činy proti majetku [hlava V trestního zákoníku]), jakkoliv tento výklad je dle našeho názoru až příliš rozšiřující a je zřejmé, že např. trestné činy zpronevěry a pletichy v insolvenčním řízení, byť jsou ve stejné hlavě trestního zákoníku, si vzájemně podobné nejsou. Pojmy „stejná nebo podobná trestná činnost“ tak bude v praxi třeba vyjasnit až výkladem a rozhodovací činností soudů.

Nabízí se pak, bude-li se chtít právnická osoba domoci podmíněného upuštění od výkonu zbytku trestu, že bude vyvíjet i jinou činnost, než na poli implementace CMS – zákon č. [333/2020](#) Sb. totiž hovoří o tom, že právnická osoba musí prokázat, že „svou **další činností** prokázala, že dalšího výkonu tohoto trestu není třeba, **zejména** pokud doloží...“. Je tedy zřejmé, že compliance program není jedinou cestou, jak se domoci takového upuštění od výkonu zbytku trestu. Ona případná další opatření spadající pod „další činnost“ právnické osoby se pak dle našeho názoru budou odvíjet od kontextu situace, trestné činnosti, za kterou byla právnická osoba potrestána a od možností, které právnická osoba objektivně má. V případě, že právnická osoba byla potrestána např. za zpronevěru, může být příznivým krokem i transparentnější kontraktace; v případě odsouzení za trestný čin zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě by pak mohla být příznivým znakem změna okruhu spolupracovníků, absence jakýchkoliv pochybností při zadávacích řízeních aj. Nelze vyloučit ani pro bono činnost, zapojení se do charitativních projektů, sponzoring sportovních klubů a další aktivity, které mohou ve svém důsledku a součtu svědčit o tom, že právnická osoba svého činu lituje, nepříznivé důsledky napravuje a její působení je nyní žádoucí.

Otázek k další diskuzi je ve vztahu k diskutované novele trestních předpisů mnohem více, nabízí se například i přiměřené použití § 91 odst. 1 až 3 trestního zákoníku, který hovoří např. o možnosti stanovení dohledu nad odsouzeným; bylo by jen spekulací dovozovat, kdo a jak kompetentně by byl schopen nad právnickou osobou dohlížet. Další otázkou je použitelnost § 91 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku a tam odkazovaných přiměřených opatření dle § 48 odst. 4 téhož zákona – v úvahu takto patrně přichází pouze veřejná omluva či přiměřené zadostiučinění poškozenému, případně úhrada dlužné částky [§ 48 odst. 4 písm. i), j), k) trestního zákoníku]. Až praxe ukáže, do jaké míry bude ustanovení § 91 odst. 1 až 3 trestního zákoníku přiměřeně užíváno.

Jakkoliv není cílená aplikace compliance opatření součástí českého právního řádu dlouho, představují tato opatření možnost vyvinění právnické osoby z trestní odpovědnosti. S ohledem na tresty, které právnickým osobám dle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob hrozí, je třeba těmto opatřením věnovat zvýšenou pozornost a reálně je udržovat živá. Dle novely trestních předpisů (zákona č. [333/2020](#) Sb.) je upřesněno, za jakých podmínek může dojít k podmíněnému upuštění od zbytku výkonu trestu, přičemž se počítá právě i s působením fungujícího compliance programu; jakkoliv aplikace institutu

upuštění od zbytku výkonu trestu skýtá mnohé otázky, které bude třeba v praxi zodpovědět.

JUDr. Lukáš Duffek

Advokát / Partner

JUDr. Ondřej Brožek

Advokát / Associate

[ROWAN LEGAL, advokátní kancelář s.r.o.](#)

GEMINI Center
Na Pankráci 1683/127
140 00 Praha 4

Tel.: +420 224 216 212

Fax: +420 224 215 823

e-mail: paha@rowanlegal.com

[1] Metodická analýza Nejvyššího státního zastupitelství ČR. Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ze dne 14. 8. 2018.

[2] Srov. komentář k § 8 TOPO in Šámal, P. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha C. H. Beck, 2018.

[3] Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. 7 Tdo 110/2019.

[4] Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 3. 2017, sp. zn. 6 To 7/2017.

[5] Srov. Pelc V., Kritika nové metodiky nejvyššího státního zastupitelství k trestní odpovědnosti právnických osob a obrácené důkazní břemeno, Bulletin advokacie, 2018, č. 11, str. 40-43.

[6] Srov. k tomu novou směrnicí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1937 ze dne 23. 10. 2019 o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie, označovanou též jako „směrnice o whistleblowingu

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)
- [Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?](#)
- [Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury](#)